

193124

II

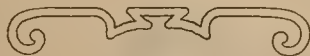
Słowniczek

 mierniczy

zebrał i opracował

Edward Wawrykiewicz.

*Przejrzany i przyjęty przez Delegację mierniczą przy Sekcji Technicznej
Warszawskiego Oddziału T. P. R. P. i H.*

Warszawa

Nakładem Delegacji Mierniczej

1903.

Druk A. Peczalskiego i K. Marszałkowskiego, Królewska 27.

85601
62

RT 2a
RT 5

193124
II

Дозволено Цензурою, Варшавы. 13 Августа 1902 года.

У. Гринякович
К-се Стомеского 47
31.7.62. 10, - пн

Słownik niniejszy powstał jeszcze w roku 1884. Powołany przez ś. p. profesora M. A. Baranieckiego do opracowania słownika matematycznego, przy poszukiwaniach moich w bibliotekach tutejszych, jako też Kórnickiej i Jagiellońskiej, koresystałem z materiałów nie tylko dzieł matematycznych ale i technicznych, tym sposobem zebrałem oprócz innych działów i zbiorów niniejszy wyrazów mierniczych.

Okoliczności nie sprzyjały mi do ogłoszenia tych zbiorów, skorzystałem tylko z wychodzącego obecnie słownika języka polskiego i tam moje materiały w znacznej części zamieściłem.

Delegacja miernicza chcąc przyjść do jednolitej pisowni wyrazów mierniczych, przejrzała niniejszy słownik i przyjęła do powszechnego użycia.

Wyrażenia przez Delegację mierniczą przyjęte, drukowane są tłustemi czcionkami.

W zbiorce niniejszym zamieściłem wszelkie wyrażenia napotkane w literaturze, niektóre z nich już wyszły z użycia, przystaczam je jednak dla ścisłości pracy, niektóre zaś po raz pierwszy ukazują się w druku, przyjęte przez Delegację, mają zastąpić już istniejące lecz nieodpowiednie.

Edward Wawrykiewicz.

A.

Abcissa, ob. **Odcięta**.

Algebra, (arytmetyka powszechna).

Alhidada, ob. **Celownica**.

Altimetr, ob. **Szczytomierz**.

Altimetrja, czyli wyźmiernictwo.

Altitudy, najwyższe punkty.

Amplituda, ob. Moduł ilości urojonej.

Anemoskop, ob. **Wiatroskaz**.

Analiza, rozkład rzeczy złożonych.

„ czysta, gdzie ilości wystawione przez litery a działania przez znaki przyjęte.

Analiza geometryczna.

„ niższa.

„ stosowana ob. Geometrja analityczna.

Analogja Napiera, albo proporcja Napiera, wzory te służą do uproszczenia trójkątów sferycznych.

Antaba, (przy południcy) ob. **Rączka**.

Antiparallelogram, czworokąt w którym summa dwóch przeciwnych kątów czyni dwa kąty proste.

Apomecometr, ob. **Odległownica**.

Apotema, promień koła wpisanego w wielokąt jest apotemą wielokąta.

Apotema Ostrosłupa.

Ar, dekametr kwadratowy, kwadrat mający w każdym boku 10 metrów.

Arkusz stolikowy, zwany sekcją, służy dla pomiaru zarządzonego w stosunku 1:5000, kwadrat arkuszowy głównym zasadniczym, a linje jego obwódkowe zwą się głównymi linjami sekcijnymi.

Arkusz stolikowy, wielkość którego dla rysunku będzie kwadrat mający w boku po 12 ławek naturalnej wielkości, z miejscem białem do około, szerokości na jedną ławkę licząc od linii obwódkowych kwadratu.

Arszyn rossyjski mający 16 werszków.

Astrolabja, ob. **Kątnica**, Kątomierz.

Asymptota, czyli Beztyczna.

Attrakcja włosowa, ob. wsiąkanie i wysiákanie.

Azymuty (liczone wokrag) ob. **Odpółudniki**.

B.

Bacha, ob. **Wiecha** z pomiotłem na wierzchołku.

Bańka powietrzna, pary.

Barometr, a. **Cięśnik** lewarkowy, syfonowy, metalowy, sprężynowy, skazówkowy, naczyńkowy.

Biegun, północny i południowy.

„ dodatni i ujemny.

Biegun, okręgu leżącego na powierzchni kuli, nazywają końce średnicy prostopadłej do płaszczyzny okręgu.

Biegun boku, kuli, łuku.

Biegunowa okręgu koła, jeżeli na średnicy weźmiemy punkt, to on z punktem swym sprzężonym zowią się sprzężonymi względem okręgu koła, prostopadła wyprowadzona z jednego z tych punktów zowie się biegunową drugiego punktu, a zarazem biegunową okręgu koła.

Blat, ob. **Deska**.

Błąd dopuszczalny.

„ **prawdopodobny**,

„ przeciętny a. **średnio arytmetyczny**.

„ średni a. średni kwadratyczny.

Błędy cząstkowe.

Błędy grube (z pomyłek i przeoczeń miernika).

„ **liczebne** (rachunkowe).

„ **osiowe** (kolimacyjne) **odśrodkowe płaszczyzniane**.

„ **patrzałne** (obserwacyjne).

„ **stałe** (z właściwości przyrządów, z właściwości osobistych mierniczego).

„ **przypadkowe** (składające się z błędów cząstkowych).

Błąd zaniedbania, skupienia, sumowania, opuszczenia, nieporządku, stosunku.

Błędy pod względem użytków, używalności, zamiany, (ob. przepisy przy pomiarach).

Bocianos ob. **Przerysownik**.

Boki sprawdzające.

Bok, trójkąta, ostrokreśu, kwadratu.

„ przyległy i przeciwległy.

Boki odpowiadające jednako położone, boki które tworzą w wielokątach równokątnych boki względnie równe.

Boki ze współrzędnych.

„ sprawdzające.

Bruljon obrachunków trygonometrycz.

Bryła czyli ciało co ma trzy wymiary.

„ matematyczna.

Bryłmiernictwo czyli stereometria.

Bryłowatość rowu, czworokąta, linii logarytmicznej czyli objętość bryły zakreślonej linią logarytmiczną, kuli, paraboloidy, hiperboloidy, stożka, piramidy, wycinka kulistego i t. d.

Bryły umiarowe, foremne, podobne, równe, symetryczne, wielościennie.

Brzuśce góry, t. j. figury powłok wierzchołkowych na wszelakich wyniosłościach (ob. Instruk. pomiar.)

Bussola, ob. **Południca**, **Zbocznica**, z igłą magnesową i celownicą, albo z Lunetą czyli **Dalekowiedzem**, **Zbliżką**.

But (u kosztura) a. **Okucie**.

Cal.

Cecha logarytmu, pierwszy znak logarytmu, cyfra która się znajduje przed punktem albo przecinkiem.

Celować, do punktu, znaku, krzyża na wieży i t. d.

Celowanie kierunkowe, naprzód, wstecz i boczne.

Celownica, ob. Kierownica a. Alhidada, z lunetą ob. **Celownica zbliżająca**.

Celownica, t. j. linja z celownikami ob. Dioptra.

Celowniki, **Przezierniki**, czyli składane dwa ramiona a. skrzydła, dwie dźwigalki, umieszczone na końcach Celownicy.

Celownik ruchomy i stały. ob. Prawidło.

Centimetr, setna część metra miary Francuskiej.

Cerkiel ob. **Miarnik**.

„ krzywy ob. **Kolnik**.

„ redukcyjny ob. **Miarnik stosunkowy**.

„ przedłużony ob. **Przemiarnik**, **Długomiarnik**.

„ prętowy, proporcjonalny, krzywy, sferyczny.

Chęłchanie się lunety, ob. Chybotanie.

Choryzometr, ob. **Poziomoskaz**.

Ciało geometryczne albo bryła.

„ fizyczne czyli przedmiot materjalny.

Ciała ostrosłupowe albo ostrosłupy.

„ ostrokątowe.

„ równoważne, jeżeli są zawarte między temi samemi dwiema klasami zbieżnemi.

Ciąg swobodny, związkowy.

Ciągi wielokątne.

Cieptomierz, ob. Termometr.

Cięciwa łuku, styczności.

Cięciwy spełnienia, dopełniające.

Ciężkomierz ob. Barometr.

Ciśnik, ob. Barometr.

Cofka, odległość od zatamowania wody do spotkania nowego lustra wody z dawnem (Gerschow).

Coordynaty ob. **Spótrzędne**.

Czasza kulista.

Części proporcjonalne, wykazują różnice między logarytmami.

Czołganie celownicą po stoliku ob. **Suwanie**.

Czułość narzędzia, Poziomnicy, igły magnesowej.

Czwartak ob. Rumb.

Czworobok.

Czworogran.

Czworościan ostrosłup trójkątny jest wielościanem o 4-ch ścianach.

Czworościan skręcony, (rombus).

Czynnik. spółny, linjowy, krotny, funkcij, pojedynczy.

Czynność pomiarowa, a. Robota pomiarowa.

Czytnik, ob. Drobniomiar a. Nonius-Vernier.

Ćwiartka okręgu koła.

Ćwierć-okrąg. Ćwierć-kole.

D.

Dajkął, ob. Ekier. Kątomiar, Katodaj, Kątówka.

Dalekomierz, Dalmierz.

Dalekowid, **Dalekowidz**, ob. Teleskop.

Dalmierz, a. Dalekomierz.

Dalowid, Dalwid.

Dalekowidło. ob. Teleskop.

Datki, liczby dane, datki linij, datki pytania.

Decimetr.

Definicja.

Deklinatorjum. ob. **Południca stolikowa.**

Deska ob. Rajs Bret.

Dioptra ob. **Celownica.**

Długomiarnik, ob. Cerkiel przedłużony.

Długomierstwo. Longimetrja.

Długość linjowa, nieokreślona, stanowisk, geograficzna, okręgu koła.

Dłużnia ob. Cerkiel długi. Długomiarnik.

Dodawanie algebraiczne, odcinków, kątów, ilości pierwiastkowych.

Domiarówka, ob. **Węgielnica zwierciadłowa.**

Domiary, odległości punktu po prostopadłej od linii. kierunkowej.

Doniosłość, (Lunety) Zbliżki.

Dopełnienie kąta, logarytmu, łuku, równoległoboku.

Dopoziomowanie, a. **Spoziomowanie narzędzia.**

Dosieczna, (consecans).

Dostawa, (cosinus) odwrotna (cosinus versus).

Dostyczna, (cotangens).

Dostrzegacz, Gładnik, Luneta, Dostrzegacz gwiazdziarski astro-nomiczny.

Dostrzegalnia a. Obserwatorjum.

Dostrzeżenia a. Obserwacje.

Dowodzenia zbiorowe (syntetyczne).

„ rozbiorowe (analityczne).

„ przez przypuszczenie (apogegiczne) przez praw-dopodobieństwo.

Dowodzenia (indukcyjne) przez przybliżenie (aproroxymacja).

Drena, ob. **Sączka.**

Drobnowidz, Drobnik, Drobnomiar, Mikroskop, prosty, śrubowy złożony.

Drobnociąg, a. Mikrometr.

Drobnomiar, a. Drobnowid ze skrzętnicą.

Drobnomierz, a. Drohmierz.

Drobnoskręt, ob. **Leniwka** a. Mikrometr.

Drobnomierz przedmiotowy, nitkowy.

Drogi bosc, ob. Przepisy.

Dukta i redukta, ob. Przepisy.

Dużoskaz ob. Lupa, **Zwiększadło**, Powiększacz.

Dwunastościan, foremny, trójkątny.

Dwudziestościan.

Dwumian.

Dwunastokąt.

Dwusieczna kąta.

Działka, **jednostka na podziałce.**

„ na polu.

Dziedzina, własność odrębna.

Dzielenie wielkości, skrócone.

Dzieło techniczne związku ogólnego.

Dziennik dostrzeżeń powietrznych, obserwacji meteorologicznych.

Dziennik postępu robót.

„ równoważenia.

„ połowy, żurnal, raptularz.

„ do regulacji zegara i do obserwacji na południku.

„ figurowania gruntu.

„ wymiaru kątów.

„ przestrzeni wielkich i mniejszych.

„ obstawiania znakami.

„ pomiaru linii zasadniczych.

Dziesiątki, kółka podziałowe na łańcuchu.

Dziewięciokąt, Dziesięciokąt.

Dźwigadła, ob. **Celownik.**

E.

Ekier, ob. Kątomiar, **Dajkąt**, Kątowskaz, Kątodaj.

Ekierki, ob. **Trójkąty**, Trójkątniki.

Eklimetr, ob. **Pochylnik.**

Eklisimetr, a. **Spadkomierz.**

Element, w trójkącie mamy do rozwiązywania sześć elementów
trzy boki i trzy kąty.

Element linii krzywej.

Elementa, średnie, przyległe i przeciwległe.

„ miarowe.

Elipsa czyli niedorzutnia.

Elipsoida przedłużona. różnorodna.

Episykloida kulista, przedłużona, skrócona.

Epifaneometrja, czyli Planimetrja.

F.

Figura prostokreślna.

„ **elipsoidalna** ziemi.

„ foremna, geometryczna, płaska, prostokreślna.

Figury jednokładne (homotetyczne) podobne, wprost lub odwrotnie jednokładne.

„ równo-warte albo równo-ważne.

Figurant, Załamnik, oznaczający załamy na gruncie.

Figurować, ob. Kołkować a. Palikować.

Figury błędowe.

Formuła, wyrażenie zawierające w sobie rozwiązania zagadnień.

Formuły empiryczne.

Funkcje kołowe a. trygonometryczne, goniometryczne, odwrotne, funkcji kołowych.

Funkcja, wyrażenie proste terminów zamykających różne ilości jakimkolwiek sposobem z sobą zmieszane.

Funkcja algebraiczna całkowita lub ułamkowa.

„ drugiej potęgi.

„ dwuwyrazowa (dwumian).

„ logarytmiczna.

Funkcje cyklometryczne (kołowe odwrotne).

„ kołowe albo goniometryczne.

„ trygonometryczne kąta.

„ „ summy lub różnicy.

„ „ dodatne i ujemne kątów wielokrotnych, połowy kąta.

Funkcje trygonometryczne trzeciej części kąta, kątów spełniających i t. p.

G.

Geodesta, Geodeta, Ziemiomierca, ob. Mierniczy.

Geodezja, Ziemiomierstwo, Ziemiomiernictwo, Miernictwo.

Geometra, ob. Mierniczy.

Geometria praktyczna, ob. Miernictwo stosowane.

Gładnik gwiazdziarski, ob. Luneta astronomiczna, ob. Dostrzegacz.

Głowa stolika, ob. Wierzchołek stolika.

Gnomon, Południkowskaz, przyrząd do oznaczania południka.

Goniometr, półcyrkuł mierniczy.

Goniometria, ta część trygonometrii która zajmuje się własnościami funkcji trygonom. i związków między niemi zachodzących.

Grafion, ob. **Kreślnik**, Linijnik.

Grafometr, ob. Kątomiar Półkrąg.

Granice błędów.

Granicznik, ob. Plan granic.

Grianiastosłup, nieograniczony albo pryzma.

„ prosty i ukośny albo pochyły, foremny wielokątny, wpisany albo opisany na walcu.

Grundwaga wodna, ob. **Poziomowiec**.

Grunt się zniża, ob. **Pochylizna**, spadek.

„ **wybiegły** lekko wzniesiony.

„ **spadzisty**, gwałtownie zniżający się.

„ **różnochylny**, falowany, muszłowy.

„ logarytmów, a. Zasada logarytmu.

„ sporny.

Gruntważnia, (ars libelandi).

Gumi elastica.

Gwiazda północna a. **polarna**.

H.

Hak, Kruczek, u trójnoga.

Halizny, ob. Przepisy o pomiarach.

Heliotrop, przyrząd ze zwierciadłem i lunetą ob. Światlik.

Hyperbola zwyczajna, równoramienna, równoboczna.

Hyperboloid obrotowa, o jednej powłoce o dwu powłokach.

Hypsometr, ob. **Szczytomierz**.

Hypsometr Faustina, Zugmaier-Sicklera Frankiego i t. d.

Hypsometria, nauka o mierzeniu wysokości.

Hypsometria łańcucha gór.

I.

Igielki do zakluwania punktów **Kłujaki**.

Igła południkowa (magnesowa).

Iloczyn przekątnych czworokąta, boków przeciwległych czworokąta.

Iloraz.

Ilość algebraiczna, albo wyrażenie algebraiczne.

Ilości dodatnie (twierdzące), ujemne (przeczące), liczebne, nieoznaczone, nieskończone małe i wielkie, wymierne i niewymierne, pierwiastkowe, podzielne, stałe, urojone, wielokrotne, wykładnicze, złożone, zmienne i t. d.

Instrument niwelacyjny, ob. **Spadkomiar**, **Poziomowskaz**.

„ wszystko mierzący, **Wszystkomierz**.

J.

Jasnowskaz, Lupa, Powiększacz, **Jasnowid.**

Jedenastokąt.

Jednostka miernicza powierzchni, brył, linjowa, kątowna.

K.

Karta a. Mapa ob. **Pian**, Pierworys, Odrys.

„ topograficzna, ob. **Mapa krajów.**

„ ekonomiczna, ob. **Granicznik.**

Kąt astrolabiczny a. **Naturalny.**

„ **dodatni, ujemny.**

„ pełny, półpełny, czyli **kąt dopełnienia i spełnienia.**

„ **obniżenia a. spadku.**

„ położenia względem północy, **odchylenia względem północy.**

„ rumbiczny ob. Południokąt, Czwartak.

„ północny.

„ widzenia.

„ wierzchołkowy.

„ wysokości wzniesienia.

„ zmiany kierunku.

„ prosty, rozwarty, ostry.

Kąty napoziome a. Poziomołuki.

„ pomocnicze.

„ spełniające się.

„ zboczenia.

„ kierunkowe a. Azymuty.

Kąt bryłowy, bryłowy trójsięcienny.

„ „ wielościanu.

„ „ wierzchołkiem przeciwległy.

Kąty bryłowe odpowiednie, symetryczne.

Kąt dwusięcienny, linijny, półpełny, przyległy i przeciwległy, prosty, pełny, ostry, rozwarty, dopełnienia, spełnienia, potrójny, środkowy, wpisany w łuk, w koło.

Kąty dodatnie i ujemne, odpowiadające danej wstawie, dostawie, stycznej, siecznej, dosiecznej, dostycznej, płaskie, równe i nierówne, wewnętrzne, i zewnętrzne, jednostronne, naprzemianległe, siecznej z okręgiem.

Kąt wypukły (odchylony), wklęsły (nachylony), dwusięcienny prosty, ostry, rozwarty, wklęsły i wypukły.

Kąt orjentowania związku, ob. Przepisy.

Kąty spólmierne i niespólmierne.

„ środkujące, ob. Przepisy.

„ wierzchołkowe sprzężone, ob. Przepisy.

Kątnik, a. Pantometr, ob. Kątownica.

Kątomiar, ob. Kątownica.

Kątomierz z igłą magnesową ob. Bussola z celownikami **Po-
tudnica.**

Kątomierz powszechny a. Teodolit, **Ścisłokąt.**

„ powtarzający—**Ścisłokąt powtarzający.**

„ **poziomniczy** ob. Tachometr.

Kątownik, ob. Pantometr.

Kątówka, ob. **Dajkąt.**

Kierownica z Celownicą. ob. Dioptra.

„ z Lunetą—ze **Zbliżką**, Zbliżaczem.

Kij, ob. **Pachotek** (kij zaostroszony przy Dajkącie.

Kierunki dodatnie i ujemne.

Kilometr.

Kipregiel, ob. **Celownica** (z Lunetą) z **Zbliżką.**

Klasa wielkości (zbiór wielkości jednorodnych czyniących
zadość pewnemu danemu warunkowi).

Klasy zbieżne, wyższa i niższa.

Kleszcze, do ustalenia położenia punktu nad kołkiem.

„ brzeżne i środkowe.

Kolano, część składowa stolika mierniczego.

„ ruchome.

Kolczak.

Kolnik, ob. Cerkiel krzywy.

Kotek, ob. **Palik.**

Kotkować, **Palikować.**

Koło, miernicze ob. Wózek mierniczy.

„ **podziałowe** ob. Stopniówka.

„ **powtarzające.**

„ **poziome.**

„ **wierzchołkowe.**

„ **z celownicami.**

„ zwierciadłowe a. **zwierciadlane.**

„ **niebezpieczne** przy rozwiązywaniu zadań Pothenola.

Kołowniczek, a. Kroncerkiel, **Kółkokręt**, Kółkopis.

Kół, a. **Pal.**

Kółka dziesiętne.

„ **jednostkowe**, ob. Prętówka, Sążniówka.

„ **połówkowe**, ob. Półpręt, Półsążek.

„ **nasadowe**, a. **ujęciowe.**

Koło dziewięciu punktów trójkąta albo koło Feuerbacha, wpisane w wielokąt.

Komparator prosty, **Sprawdzacz**.

„ z Drobnikiem, **Łatomiar**.

Kompas, **Słoneczas**, Godzinnik słoneczny.

Kompensacja, Odwracanie Zbliżki,

Kompasik, **Mała Południca** (bussola).

Konstrukcja figury geometrycznej czyli budowa.

Kontrowers czyli sprawa graniczna, granica sporna.

Kontur, trójkąta, wielokąta i różnych innych figur.

Konus.

Kopcarz, Kopcownik.

Kopcować, sypać kopce.

Kopcowanie granic.

Kopja planu, ob. Odrys.

Kopiec główny **Narożny**.

„ **ścienny** na załamach granic.

„ **pośredni** na linii prostej.

„ **stróż** usypany w bliskości narożnego.

Kosztury przy użyciu łańcucha.

Kranice kątów wzrastających.

„ „ malejących.

Krawędź kierownicy i innych narzędzi.

„ kąta bryłowego, dwuściennego. graniastosłupa.

Krąg stojaka, (staliwy).

Kreskownica, narzędzie do kreskowania.

Kreślnica, ob. **Deska**.

Kreślnik, ob. Grafjon.

Krętnica pozioma, ob. Śruba niwelacyjna.

„ **główna** a. śruba do przykręcania głowy stolikowej.

Krokiewka, Gruntwaga, Poziomowskaz, **Poziomówka**.

„ z podziałką łukową, ob. **Spadkomiar** kątowy.

Krokomierz, Pedometr, liczebnik kroków.

Kroncerkiel, Kołowniczek, Kółkokręt, Kółkopis, **Kółkorys**.

Krzywiki.

Krzywa płaska.

Krzyż, do głowy stolikowej.

„ **do poziomowania**. ob. Łata.

„ **nitkowy**, a. niciany.

„ **załamujący**, a. pryzmowy.

„ **zwierciadłowy**, z dwu krzyżujących się zwierciadeł.

Krzyżownica, a. Węgielnica, narzędzie do wyznaczania kąta prostego.

Kubatura, posześciankowanie.

Kubiczność.

Kula matematyczna wpisana i opisana.

Kulistość ziemi.

Kwadrat geometryczny, matematycznie ścisły.

„ **główny** (sekcyjny).

Kwadraty pośrednie (w środku sekcyjnego).

„ **pochodne** (rysowane na większą podziałkę).

Kwadrat, czworokąt, foremny, ukośny.

„ liczby.

„ pochodny, związku liniowego.

Kwadratura koła, wykreślenie kwadratu równoważnego powierzchni koła.

L.

Las stały.

Laska miernicza, pręt, Łata.

Leniwka, ob. Mikrometr.

Libella, ob. **Poziomnica**, Poziomówka.

„ z lunetą ob. **Poziomnica ze Zbliżką**.

Liczebnik kroków, ob. **Krokomierz**.

Liczby wymierne, niewymierne, dodatnie i ujemne, oderwane.

Limb, Godzinnik.

Linja błędów.

„ brył.

„ celu (lunety) **Zbliżki**.

Linja geodezyjna, **związku rachunkowego**.

„ magistralna, **kierunkowa**, przewodnia.

„ **płaszczyzny**.

„ wielokątów ob. **Obwodnica**.

„ **widzenia** ob. Oś optyczna (lunety) **Zbliżki**.

Liniał z celownicą ob. Dioptra.

Linje konstrukcyjne.

„ **podstawowe**.

„ **poprzeczne**.

„ **sprawdzające**, a. rewizyjne.

„ **związkowe**, **zasadnicze**.

Linijnik, a. Grafion, **Kreślnik**.

Linjomierz, ob. Cerkiel, **Miarnik**.

Linja algebraiczna, brył, cięciw, geometryczna, kolista, krzywa, łamana.

„ logarytmiczna, obwodowa czyli obwód.

Linje perłowe, wszystkie linje łańcuchem przy rewizji mierzone.

- Linja poziomu pozornego, zalewów.
 „ prawdy, ob. Gerschow.
 Linja prosta, prostopadła, pionowa, pochyła, przekątna, i t. d.
 Linja równoważąca linię lub płaszczyznę, przedzielająca równo
 wykop od nasypu, ob. Gerschow.
 Linja spółna, średnio proporcjonalna.
 Linje karminowe, od wykreślenia których należy zacząć, przy
 kreśleniu kwadratów głównych.
 Linje karminowe, dwóch linii przez największe wymiary planu
 jednej w kierunku rzędnych, drugiej w kierunku od-
 ciętych.
 Linje podsadowe, po których spadki gór z nizinami się łą-
 czą, ob. Przepisy.
 Linje pełne, rewizyjne, sekcyjne i t. d.
 „ przejścia, ob. Gerschow.
 Linje trygonometryczne dodatnie i ujemne, w kole, za kołem.
 Lizawki, ob. Przepisy.
 Logarytm główny, iloczynu, ilorazu, kwadratu, jedności, zera,
 ułamka, licznika, mianownika, naturalny, sztuczny, pier-
 wiastku, potęgi, tablicowy, funkeyi trygonometrycznych,
 wstawy, dostawy i t. d.
 Logarytmowanie albo stopniowanie.
 Logarytmy, 4-ro, 5-cio i 7-mio cyfrowe.
 Luneta astronomiczna, ob. Teleskop, **Dalekowiedz**.
 „ minutowa, ob. Drobnomiar.
 „ **Zbliżka** próbna a. probiercza, bezbarwna, (achroma-
 tyczna).
 Luneta **Zbliżka** obchodowa.
 „ „ stała.
 „ „ do przekładania i odwracania.
 „ „ zabezpieczająca.
 Lupa, ob. **Zwiększadło**, szkło powiększające.
 Lymb, ob. **Koło podziałowe**, Stopniówka, Minutnik.

Ł.

- Łamanie światła**, (refrakcja).
Łańcuch, komorniczy, żelazny, Wężyisko, (określenia staro-
 polskie).
Łańcuch mierniczy.
 „ „ **sprężynowy** albo Taśma sprężynowa.
 „ „ sprawdzony.
 „ „ wyciągnięty.

Łata do sprawdzania łańcucha.

„ do przesuwania.

„ do równoważenia.

„ miernicza.

„ mówiąca.

„ z krokiewką.

Łatomiar, ob. (Komparator) a. **Sprawdzacz**.

Łaty dwustronne.

Łąka.

Łopatki u Cerkla, **Nózki** u Miarnika.

Łożysko próbne.

Ługi, miejsca niższe otoczone bagnami.

Łuk, koła, wpisany, opisany.

M.

Magneska, Igła południkowa, albo **Magnesówka**.

Mapa, ob. **Plan**, (Pierworys, Odrys).

„ geognostyczna, ziemioznawcza, hydrograficzna, wód.

„ topograficzna, krajów.

Medjem holenderski, ob. **Przepisy**.

Metoda, analityczna, syntetyczna.

Metoda rzutów, **Prawidła rzutów**.

Metr, miara francuska.

Miara długości, **powierzchni**, **kąta**, **dokładności**.

„ **wstęgowa**, ob. **Taśma wstęgowa**.

Miarnik, ob. **Cerkiel**, a. **Miarobierz**.

„ **stosunkowy**, ob. **Cerkiel redukcyjny**.

Miernictwo polowe, a. niższe.

„ **krajowe**, a. **Topografja**.

„ **wyższe**, a. **Geodezja** a. **Ziemiomierstwo**.

Mierniczy, **Miernik**, **Geometra**, **Ziemiomierca**.

Mierzenie kątów, **spadków**, **wzniesień**, **kątów z wyrównaniem**
czyli z kompensacją, **długości linii**.

Mikrograf, ob. **drobnościąg**, a. **Mikrometr**.

Mikrometr, ob. **Leniwka**.

Mikroskop, a. **Drobnowidz**, **Powiększacz**.

Milimetr, częśćka Metra.

Minuta, częśćka podziału kątów.

Minutnik, ob. **Drobnomiar**, **Nonius**.

Modła, ob. **Wzorzec**.

N.

Nacięcie, **Zacios**, Ciosno, na drzewie przy oznaczaniu granicy w lesie.

Nachylnik, ob. **Spadkomierz**.

Nadmierniczy, ob. Rewizor.

Nadrewizja, ob. Przepisy.

Narożnik, ob. Kopiec główny, narożny.

Narzędzie niwelacyjne, a. poziomnicze, ob. **Spadkomierz**.

„ poziomnicze hydrostatyczne, ob. **Spadkomierz wodny**.

„ „ z drobnomierzczym ruchem Zbliżki (lunety).

Narzędzie poziomnicze z Zbliżką (lunetą) przekładaną.

„ „ z kołem podziałowym do wyznaczania kątów.

Narzędzie poziomnicze z celownicami.

„ „ zwierciadłowe, załamujące a. pryzmowe.

Nasada, Nasadka, ob. **Pachotek**.

Nasadnik, kółko ujęciowe przy łańcuchu.

Nastawa kulkowa a. **Nastawa z orzechem**.

„ trzyramienna.

Następnik proporcji, stosunku.

Nasułka na łacie mierniczej.

Nauka miernicza, ob. **Miernictwo**.

„ równoważenia (niwelacja).

Nawodnienie pola, ob. Gerschow.

Nici poziome, prostopadłe.

Niedokładność, błąd.

Niemal styczna, asymptota.

Niwelacja barometryczna, **poziomowanie Ciśnikiem**, trygonometryczna.

Niwelacja, **poziomowanie kątowe**.

„ ob. Spadkowanie, **Poziomowanie**.

Noga drewniana, ob. **Pachotek**.

Nogi stolika, (statywy) Południcy, stojaki **Magneski**.

Nonius, ob. **Drobnomiar**.

„ „ postępowy i wsteczny.

Nowiny albo **Karczówki**.

O.

Obelisk, (pryzmatoid), w którym podstawy są wielokątami o jednej liczbie boków, boki jednej podstawy są równoległe do boków drugiej.

Obiektyw, **Soczewka bezbarwna** (achromatyczna) złożona z dwóch różnych szkieł.

Objętość bryły czyli ciała, czworoscianu, graniastosłupa, kuli, ostrokągu, ostrosłupa wielościennego, ściętego, równoległościanu, walca i t. d.

Obliczenie planu, wykazanie powierzchni ogólowej i szczegółowej.

Oblicznik, (Planimetr) **Powierzchnik**, Płaszczyznomierz.

Obrazowanie punktów, ob. Przepisy.

Obrotomierz do ułatwienia rachunków.

Obserwator, ob. Przepisy.

Obwodnica, ob. linie wielokątów i innych figur.

„ **podstawowa** czyli linii podstawowych.

„ **pozioma**, ob. Warstwice krzywe łączące punkty jednakich wysokości.

Obwodomiar Ryszkiewicza.

Obwód koła, kwadratu, trójkąta, wielokąta.

Oceńcie nachylenie linii.

Oczniki, ob. Okulary.

Odciąganie algebraiczne.

Odciać, wydzielić, odmierzyć pewną część z całości.

Odcięta spółrzędna na osi OX. a. Abcissa.

Odcinek koła, kuli.

Odcinki równe i nierówne.

Odczytywanie miar, kątów,

Oddechy nad ziemią okna kanałów w mieście, ob. Przepisy.

Odejmowanie odcinków, wielokątów, i t. p.

Odległość punktu od okręgu, dwu równoległych, kulista wzajemna punktu i płaszczyzny.

Odległość ogniskowa, zenitalna.

Odległościomierz, a. **Odległomierz**.

Odległownica a. Apomecometr.

Odłogi, miejsca opuszczone niegdyś używane.

Odmiar linii.

Odmiaraka, **Prostopadlik**, ob. (Winkel spiegel).

Odmierzyć pewną część z całości a. **Odciać** lub **wydzielić**.

Odometr albo Pedometr, **Krokomierz**.

Odpadki, ob. Lizawki ob. Przepisy.

Odpis rejestrów pomiarowych lub urzędzeń.

Odpółdniki, azymuty.

Odrzys z pierworzysu pomiaru.

„ **wierzytelny** planów szczegółowych.

Odskok, odchylenie bańki.

Odwracanie (lunety) **Zbliżki**, ob. kompensacja.

Ognisko soczewki.

Ogniwo łańcucha.

Ogół rewizyjny t. j. właściwy, ob. Przepisy.

Okienka u celowników.

Okucie nóg u stolika, ob. **But.**

Okulary, **Oczniki.**

Ołowianka, ob. **Pion.**

Opalikowanie, oznaczenie punktów palikami.

Ordinata, ob. **Rzędna.**

Orjentowanie stolika, ob. **ustawianie stolika.**

Orzech w (bussoli) w **Południcy**, Zbocznicy.

Ostrze, (szyft) dla igły magnesowej, **Trzpień w Południcy.**

„ ruchome u Powierzchnika.

Oś, odciętych, rzędnych.

Oś, $X_{\text{ów}}$ $Y_{\text{onów}}$, odcinka, obrotu, rzutów, rzędnych, układu, rzetelna i urojona koła, kuli, ostrokregu, ostrosłupa.

Osie, współrzedne.

Osie główne związku, ob. Przepisy.

Ośmiościan foremny.

Ostopniowanie. logarytmowanie, ob. Matem. Libelta.

Ostrokąg prosty kołowy, ostrokątny, rozwartokątny, prostokątny, równoboczny, ścięty, ukośny.

Ostrosłup, a. Piramida, trójkątny, foremny, ścięty, opisany, wpisany, sferyczny i t. d.

Oznaczenie różnic wysokości.

P.

Pachotek, a. Nasadka, Kij zaostrzony przy Dajkacie.

Padatka, ob. **Pion.**

Palik a. **Kołek.**

Pantograf, ob. **Przerysownik.**

Pantometr, **Kątnik**, puszka z przeziernikami lub Zbliżką.

Panwie, Panewki, a. łożyska do wkładania (lunety) Zbliżki.

Parabola drugiego, trzeciego rzędu.

Paraboloid eliptyczny, hyperboliczny.

Pary kątów pochylenia, ob. Przepisy.

Pas kulisty.

Pasy sekcyjne, ob. Przepisy.

Pedometr, ob. **Krokomierz.**

Pełnomierstwo, (Stereometrja).

Perspektywy, narzędzia do widzenia jasnego, wyraźnego.

Per-tyki, kije do wytykania kierunku linii.

Pewniki, prawdy które przyjmujemy jako podstawowe.
 Pierwiastek, kwadratowy albo drugiego stopnia, sześcienny
 albo trzeciego stopnia.

Pierwiastek potęgi, zrównania.

„ rzetelny i urojony.

Pierworys, plan zdjęty wprost z gruntu.

Pięcio-kąt.

Pinezki a. **Plewki**, Pluskiewki.

Pion, ciężarek na sznurku wiszący, Ołowianka, **Padatka**, Kulka.
 do ustawiania narzędzia nad punktem na gruncie.

Pionownik, kleszcze do ustawiania pionowego punktu na pla-
 nie nad punktem oznaczonym palikiem na gruncie.

Piramida, ostrosłup, obelisk.

„ znak piętrowy ustawiony nad słupem w stano-
 wisku, **Wieża**.

Piramida, zwyczajnie zwana (trójką), znak z trzech tyk zwią-
 zanych u góry i ustawionych związaniem pionowo nad
 słupem w stanowisku.

Plan, **Pierworys**, **Odryś**.

„ (sytuacyjny) **miejscowości**, (topograficzny) **krajowy**.

„ **zbiorowy**, ogólny, ogółowy.

Planimetr, **Powierzchnik** polarny Amslera, (biegunowy).

„ rolkowy Corradiego.

„ kompensacyjny, zawieszony, pod-
 party, wyrównawczy.

(Właściwie zasadniczym jest tylko Powierzchnik polarny
 Laffona, Amslera i inne od niego pochodne udo-
 skonalone).

Planimetrja.

Planta budynku, sposoby rysowania planty budynków, ob.
 Zaborowskiego strona 48.

Płaszczyzna, kąta okręgu, wielokąta, prostopadła, styczna
 lub sieczna.

Płaszczyzna powierzchni walcowej, stożkowej, przekątna,
 wielościanu.

Płaszczyzna porównawcza, rzutów, pozioma, pionowa, równo-
 legła.

Płaszczyzna równoważąca, wierzchołkowa.

Pochylizna, kiedy grunt się zniża.

Pochyłość gruntu jednostajna, gwałtowna, łagodna, stoczysta.

Pochyłomierz, (Eklimetr) z nicią i z ciężarkiem, Pochyło-
 ściomierz.

Poczet, a. Szereg **punktów**.

Podnieść liczbę do sześcianu.

- Podobieństwo figur, trójkątów, wielościanów i t. p.
 Podstawa trójkąta, wielokąta, trapezu, równoległoboku, ostrosłupa..
 Podstawa walca, stożka, ostrokąta i t. p.
Podstawa czyli (statiwa) stolika, **Trójnóg, Stojak.**
 „ Teodolitu, **Trójnóg, Stojak, Scisłomierza.**
 „ **miaru ogólnego.**
 „ **średnia a. tymczasowa.**
 „ **stała.**
Podziałka (normalna) **zasadnicza.**
 „ **dziesiętna.**
 „ **skurczona.**
Pogodnik, Pogodowskaz, Ciśnik.
Pola działek na łacie.
Pole widzenia.
 Poligonizacja ob. **Wielokątowanie.**
 Polomierca.
 Polomiernictwo.
 Położenie punktu względne,
Południca stolikowa, ob. Magneska, Bussola.
Południk magnetyczny, ziemski, rzeczywisty.
Półkole podziałowe przy kątomiarach, **Zwierciadłowe,** ob.
 (Reflektor).
Pomiar szczegółowy.
Pomiary na poziomie.
 „ „ **wysokości.**
 „ **podziemne.**
 Poprawić zpoziomowanie i ustawienie narzędzia.
Poprawka czyli uprawa kątów, t. j. rozmieszczenie błędów.
 Porównywacz, a. (Komparator) ob. **Łatomierz.**
 Postęp arytmetyczny, algebraiczny, geometryczny.
 Postępowanie trygonometryczne.
 Potęga pierwsza, druga, trzecia i t. d.
 Powierzchnia geometryczna.
 „ boczna graniastosłupa, ostrosłupa.
 „ kulista, obrotowa, walcowa, stożkowa, wspólna,
 kuli, koła.
 Powierzchnia krzywa, płaska, prostoliniowa, trapezu, trójkąta,
 prostokąta, walca, wielokąta.
 Powierzchnie równoważne.
Powierzchnia pozioma.
 „ normalnego zera.
Powierzchnik, Powierzchniomierz, (Plantimetr) Amslera.
 Powietrznik, Powietrzniomierz.

Powłoki powierzchni stożkowej.

Poziom zasadniczy czyli normalny.

Poziom, powierzchnia pozioma, do której odnosimy wysokości punktów.

Poziom geometryczny, umyślony.

„ normalny, zwykły.

„ porównawczy.

„ widoczny a. fizyczny.

Poziomnica okrągła.

„ podłużna, a. rurkowa, walcowa.

„ wodna a. (Libella).

„ z Zbliżką z (lunetą).

Poziomołuk (Azymut).

Poziomomiar, a. **Spadkomierz**, Poziomowskaz (Horismometr).

Poziomomierz, **Spadkomierz**.

Poziomowanie barometryczne, geodezyjne, linijne i kątowe, podziemne, topograficzne, trygonometryczne i t. d.

Poziomować, (Niwelować).

Poziomowanie kątowe trygonometryczne.

„ ogólne a. tymczasowe, przedwstępne.

„ podłużne.

„ podwójne.

„ poprzeczne.

„ złożone.

„ zasadnicze.

„ proste.

Poziomowiec, **Spadkomierz**.

Półko wśród lasów, wśród łąk i t. p.

Pół-okrąg.

Pół-osie.

Pół-prętek, ob. Kółka połówkowe na 0,5 pręta.

Pół-sążek, „ „ „ „ „ sążnia.

Prawdopodobieństwo błędów.

Prawidło stałe, ob. **Celownik stały**.

„ ruchome „ **ruchomy**.

Prawo rozłożenia błędów.

Pręt spadkowy a. **Łata spadkowa**.

Profil, ob. **Przekrój** poprzeczny, podłużny, boczny i ukośny.

Profile przerywane, ob. Gerschow.

Profilowanie, **wyznaczanie przekrojów na gruncie**.

Projekt sieci związkowej.

Promień stolikowy, wykreślenie linii na stoliku za pomocą celownicy do pewnego punktu na gruncie.

Promień koła, kuli, koła wpisanego, opisanego, oczny, odbity, zerowy.

Proporcja geometryczna, arytmetyczna albo różnicowa ciągła. Proporcjonalność boków.

Prosta, prostopadła do płaszczyzny, równoległa do płaszczyzny. Prostopadłościan.

Prostówka, ob. Domiarówka, **Węgielnica zwierciadłowa**.

Protokół czyli opis czynności, opis granic.

Pryzma kątowna.

Pryzmatoid.

Przecięcie linii celu.

„ się przekątnych.

„ łuków.

Przedłużenie, Wyciągnięcie, **Wydłużenie się łańcucha**.

Przekątnia.

Przekłuwacz, igielka do zakłuwania punktów.

Przekrój, ob. Profil.

„ podłużny, poprzeczny.

Przekształcenie wyrażeń trygonometrycznych.

Przemiana współrzędnych.

Przeziernik, ob. Cerkiel przedłużony, **Długomiarnik**.

Przenośnik a. (Transportator).

„ dopełniający.

„ półkoiny.

Przepełnienie przy odczytywaniu kątów.

Przerysownik, Przeryśnik, ob. (Pantograf).

Przestanki na linii co 50 prętów.

Przesuwalnik, **Krętnica** przy zbliżce (lunecie) do nastawiania stosownie do wzroku.

Przesuwka, (Rajszyna).

Przeziernik, ob. Świetlnik, **Celownik**.

Przykręt, główna śruba, **krętnica w Zbliżce** (w lunecie).

Przyrząd z włosami.

Psychrometr, Zimnomierz.

Punkt główny, nad którym ma być ustawiony Ścisłomierz (Teodolit).

Punkt górowania, środkowy punkt bańki w (libelli).

„ podrzędny.

„ posiłkowy.

„ przecięcia dwóch linii.

„ stały.

„ wytyczny, zerowy.

Punkty czwarte wynajdywane na zasadzie trzech danych.

„ kierujące.

- Punkty naturalne, stałe, szczyty wież, szczyty drzew i t. d.
 „ niedostępne.
 „ związku rachunkowego (trygonometryczne).
 „ związku liniowego (trójkątnego).
 „ harmoniczne, symetryczne, skrajne.
 „ ciągów, przejścia stateczne podziału koła, stanowiska,
 graniczne, kierujące i t. p.

- Rachunek punktów głównych.
 „ „ pośrednich.
 „ wyrównania kątów.
 „ boku, kąta, przeciw prostokątnej.
 „ algebraiczny, arytmetyczny.
 „ prawdopodobieństwa błędów, wykopów, nasypów.
 Radjan, instrument tak zwany przez Anglików, przyjęty do
 mierzenia kątów.
 Ramię początkowe i końcowe kątów.
 Ramy, któremi przytwierdza się krzyż do deski (blatu).
 Raptularz a. Dziennik polowy.
 Redukcja, rozrzućenia błędów, Dziennik uprawy błędów.
 Redukować miary, uprawiać miary.
 „ plan, zmniejszać plan.
 Refrakcja ziemiska, łamanie światła.
 Regulator pięcioprętowy polowy, ob. Przepisy.
 Reguła—sinus—cosinus—tangens, ob. Wzory.
 „ łańcuchowa, reguła trzech prosta i składana.
 Rejestr, ob. Wykaz, Lustracja.
 Rejsbret ob. Deska.
 Rejszyna, ob. Przesuwka.
 Rektyfikacja okręgu.
 Repery, Punkta kierujące w poziomowaniu, Znamie pozio-
 mowe, stałe punkta wysokości.
 Rewizja pomiarów, szczegółowa i ogólna.
 Rewizor Jeneralny, ob. **Nadmierniczy**.
 Rękojeść łańcucha, ob. **Kółko ujęciowe łańcucha**.
 Robota pomiarowa (geodezyjna), ob. **Czynność pomiarowa**.
 Romb.
 Romboid.
Rowek do pomieszczenia szpilki w rękojeści.
 Równanie różnorodne, składane, stopni wyższych, i t. d.
 Równiczka, lata do sprawdzania linii poziomej.

Równoważenie, barometryczne, **Ciśnikami** geodetyczne, **rachunkowe**, topograficzne **krajowe**, proste a. **pojedyncze**, złożone, **ogółowe** a. związkowe, **precyzyjne** a. dokładne, **poprzeczne**.

Rozmiar ekonomiczny, ob. Jeometria praktyczna Zaborowskiego.
Rozrzucenie błędów, **uprawa błędów**.

Rozwiązanie trójkąta.

Rozwiązanie zadania, równań.

Rów odpływowy, nawodniający.

Równanie trygonometryczne, niewyznaczone 1-go i 2-go stopnia.

Równik, równoleżnik mający środek w środku kuli.

Równoległe.

Równoległobok.

Równoległościan.

Równoleżnik.

Ruch azymutalny, **okołny**, **poziomy**, **posuwający**.

Rumb, ob. **Czwartak**.

Rurka włoskowata.

Rysomierz, ob. Cerkiel, **Miarnik**.

Rysopol, ob. Plan pola.

Rysownica, ob. **Deska**.

Rysostół, ob. **Deska**.

Rzędna, ob. Ordinata.

Rzuty na **oś rzędnych**, na **oś odciętych**.

S.

Sażień, miara rosyjska.

Sączka, Sączek, ob. Drena.

Sążniówka, kółko jednostkowe na łańcuchu.

Ścisłokąt, ob. Teodolit.

Ścisłość równoważenia.

Ściana trójkąta, równoległoboku.

Ściany kąta bryłowego, dwuściennego, boczne graniastosłupa, ostrosłupa i t. d.

Ściany odpowiednie w dwu wielościanach podobnych.

Sekcja podrzędna, sekcja przygotowana, uprawiona, ob. Przepisy.

Sekunda stała.

Sekundnik, Nonius, **Drobnomiar**.

Sekstans zwierciadłowy, ob. **Szóstak zwierciadłowy**.

Sferometr.

Siatka wielościanu albo powierzchnia rozwinięta wielościanu.

Sieć projektowa, ob. Przepisy.

Sieć linijna, **Związek linijny**.

„ porównawcza.

„ posiłkowa, **Związek posiłkowy**.

„ równoległych.

„ trygonometryczna, **Związek rachunkowy**.

„ wielokątów, **Związek poligonometryczny**.

„ związkowa.

Sieczna łuku, (Sekans).

Siedmiokąt.

Skala wyniesień, (Szachin).

„ ob. **Podziałka** dziesiętna.

Składniki, odcinki tworzące sumę.

Skończenie stanowiska, ob. Przepisy.

Skorowidz punktów, trójkątów, wymiaru kątów, ob. Przepisy.

Skoropis, Skorowidz, Raptularz, **Dziennik**.

Skośne dwie proste nie przecinające się i nierównoległe.

Skraje boków sprawdzających, regulatora, linii, ob. Przepisy.

Skretnica, ob. Śruba mikrometryczna, Leniwka.

Ślad linii prostej płaszczyzny, walca, i t. d.

Ślup do stanowiska.

Smugi pasma wążkie a. nizkie za ścisk wodom służące, ob. Przepisy.

Soczewka oczna i przedmiotowa, ob. **Ocznik i Przedmiotnik**.

Spad wody, ob. Gerschow.

Spadek stosunek linijny czyli styczną kąta a, ob. Gerschow.

„ ujemny, dodatni, jednostajny.

Spadki poprzeczne, ob. Gerschow.

Spadkomierz, (Eklimetr) **Zwierciadlany**.

Spadkomiar, oh. **Nachylnik**.

„ linijny mierzy wysokość spadku.

„ ze **Zbliżką** i **Poziomnicą**.

„ **kątowy** mierzy kąt spadku.

Spadkowanie a. Niwelacja, **Poziomowanie**.

Spełnienie kąta, łuku, logarytmu.

Spadek prostopadłej, wysokości.

Sposób Lehmana przy rysowaniu gór, ob. Przepisy.

Sposoby kreślenia prostopadłych i równoległych.

Sposób zboczny, (demonstratio indirecta).

„ oznaczania punktu przez przecięcie, lub odcięcie, albo sposób przecięć lub odcinania najmniejszych kwadratów.

Sposób obchodzenia.

„ użycia łańcucha.

Spółczynnik pierwiastku.

Spółczynnik stały kurczenia się papieru.

Spółmierność.

Spółrzędne biegunowe, kuliste, prostokątne, steroidalne.

Spoziomowanie miary, ob. Redukować do poziomu.

Sprawdzacz. ob. Komparator.

Sprawdzenie łańcucha, przyrządu, stanowiska, summy kątów w Okrąg i t. p.

Sprowadzenie wymiaru podstawy lub kąta do poziomu.

„ kątą do środka stanowiska.

„ albo redukcja jednego twierdzenia do drugiego.

„ funkcij trygonometrycznych kątów jakiejkolwiek wielkości, do funkcij trygonometrycznych kątą mniejszego do prostego.

Sprowadzić do temperatury 0^0 .

Średnica kuli, koła.

Średnio geometrycznie proporcjonalna, ilorazowo proporcjonalna.

Środek ciężkości, trójkąta, czworościanu, ścian przyległych linii, powierzchni wycinka kołowego.

Środek okręgu, odcinka, jednokładności albo środek podobieństwa mówimy że jest zewnętrzny i wewnętrzny.

Środek wielokąta, wielościanu, ostrokągu, równoległoboku.

„ kulisty, środek optyczny.

Środkowa albo mediana trójkąta, odcinek łączący jego wierzchołek ze środkiem boku przeciwległego.

Śruba, ob. **Kretnica**, mikrometryczna a. **Drobnomierza**, **Leniwka**.

„ niwelacyjna, **Poziomnicza**.

Stacja, **Stanowisko**.

Stadja, ob. Odległomierz, **Dalekomierz**, z włosem ruchomym i nieruchomym.

Staje, (około pięciu prętów).

Stan najniższy, średni, najwyższy, wody.

Stanowisko, miejsce ustawienia narzędzia, z którego odbywa się pomiar.

Stanowisko główne i pośrednie.

Statywa, ob. **Stojak**.

Stawiać stolik nad punktem ziemskim, ob. Szachin.

Stawidło upustowe.

Stereometria.

Stolik jest w stanowisku, w kierunku, znaczy że jest właściwie względem północy i południa ustawiony.

Stopa, liczy się pół łokcia, ob. Zaborowski.

Stopniówka, ob. Lymb.

Stopień potęgi równania.

Stopień prawdopodobieństwa błędów, ob. Przepisy.

„ trzysta sześćdziesiąta część obwodu koła, a. 30-ta część znaku ekliptyki.

Stopnie szerokości geograficznej, stosunku i t. d.

Stosunek Archimedesa, (stosunek okręgu koła do średnicy $\frac{22}{7}$.

„ Adrijana Antonisza zwanego Metiusem $\frac{355}{113}$.

„ boków, podobieństwa, geometryczny, liczbowy, linjowy, postępu, prosty, odwrotny.

Stożek obrotowy a. kołowy, prosty, równoboczny, ścięty.

Strony równania.

Stróż, kopiec w odległości 5-ciu prętów od narożnika na linii granicznej usypyany.

Styczna, (tangens) łuku, połowy kąta.

Summa, algebraiczna, arytmetyczna, całkowita, cząstkowa.

„ odcinków, trójkątów, prostokątów, trapezów.

„ osadami, dziedzinami.

Summy, wszelakich kątów w okrąg.

Summowanie szeregów.

Symbole, znaki przyjęte dla oznaczenia figur.

Symetryczność.

Synteza.

System liczbowy, logarytmów, ob. Układ.

Sytuacja.

Szczegół gruntu, ob. Przepisy.

Szczyt, wierzchołek góry, wieży.

Szczytomierz, a. Wysokomiar, a. Hypsometr.

Szereg, geometryczny, arytmetyczny, główny, logarytmowy.

„ równoległych, malejący i wzrastający.

Szerokość geograficzna.

Sześcian liczby.

„ prostokątny.

Sześciokąt.

Szkie, ob. Raptularz, **Dziennik polowy**.

Szkieł okowe, **Oczne**, ob. Soczewka.

„ pojedyncze i złożone, niebarwiące.

„ powiększające, ob. Lupa, **Zwiększa**dło.

„ **przedmiotowe**, ob. Obiektyw.

Szóstak zwierciadłowy, ob. Sekstans.

Szpary w Celownikach.

Szpilki do łańcucha, **Zatyczki żelazne**.

Sztangencerkiel, ob. **Długomiarnik**.

Sztuciec geometryczny polowy.

Sztyft stalowy w Bussoli, ob. **Trzpień**, Ostrze.

T.

Tablica cięciw i wstaw.

Tablica drewniana stolikowa kwadratowa lub prostokątna.
 „ „ **posiłkowa** z miejscem dla krzyża i śrub
 do przytwierdzania.

Tablice funkcji trygonometrycznych, logarytmów.

„ siedmiocyfrowe Vegi, Calleta, Schröna, Bremikera.

„ pięciocyfrowe Lalanda, Dupuisa, Köhlera, Wittsteina,
 Hoüta, Zecha, Böhma, Schlömilcha, Przewalskiego.

Tablice czterocyfrowe Müllera, Hoüla, Wittsteina, Zecha.

Tacheometr, ob. **Kątomierz poziomniczy.**

Tarcze a. tablice służą do oznaczenia wysokości, celownicy,
 ob. Józefowicz.

Taśma kulista, cząstkowa kąta prostego, spiczasta (powierzchni
 kulistej).

Taśma stalowa a. **Łańcuch sprężynowy.**

„ wstęgowa, czyli niciana przeplatana drucikiem.

Teleskop, ob. **Dalekowiedz.**

Tempokąt większy od prostego, ob. Marquart (r. 1772).

Teodolit, ob. **Ściśłokąt.**

„ „ **powtarzający.**

Teorja rysowania gór, Lehmana, ob. Gerschow.

„ profilu gruntu, ob. Gerschow.

„ równań, linii prostych i krzywych, funkcji, płaszczyzn,
 powierzchni, szeregów.

Terminy proporcji geometrycznej, pierwszy, ostatni, skrajne
 postępu.

Termometr, ob. **Ciepłomierz.**

Topograf, topografia, topograficzny.

Trapez równoramienny.

Trasowanie, ob. **Wytykanie.**

Triangulacja, ob. **Trójkątowanie**, ob. **Związek trygonome-
 tryczny.**

Trójką, ob. **Piramida**, znak przy trójkątowaniu.

Trójkąt błędowy.

Trójkąt równoramienny, równoboczny, prostokątny, rozwarto
 i ostrokątny.

Trójkąt wymierny, ukośno kątny, kulisty, biegunowy.

Trójkątники, ekierki.

Trójkątomierstwo.

Trójkątowanie, ob. Triangulacja.

Trójkąty Pitagoresa a. trójkąty egipskie, średnioboczne, równoramienne.

Trójkąty symetryczne, wprost podobne i odwrotnie podobne.

„ ciągle, ob. Zaborowski.

„ pełne i podrzędne, ob. Przepisy.

„ ze spółrzednych.

Trójkąty różnych rzędów (pierwszego drugiego).

„ prostokątne, równoboczne, równoramienne, równe, podobne symetryczne.

Trojkąty pomocnicze.

Trójmian a. trzymian.

Trójnóg, drybanek, o trzech nogach pojedynczych lub podwójnych, ob. **Stojak**.

Trygonometria płaska, kulista.

Trzęsawiska, ob. Przepisy.

Trzpień, ob. ostrze pod igłę magnesową.

Tuleja, **tulejka**, dolna wydrążona część przyrządu mierniczego do osadzenia na trójnogu.

Twierdzenie proste i odwrotne, Ptolomeusza, Maclaurina.

Tworząca stożka, walca obrotowego.

Tyka, **tyczka**.

Typ ogólny twierdzenia.

U.

Układ nici w mikroskopie.

Układ spółrzednych, równań.

Układ tablic logarytmicznych.

Ułamek algebraiczny.

Ułamek ob. (Nonius) **Drobnoczyt**, **Drobnomiar**.

Ułożyć plan zdejmowania trygonometrycznej sieci.

Upoziomowanie narzędzia, ob. **Spoziomowanie**, **Dopoziomowanie**.

Uprawa kątów.

Uroczysko, ob. Przepisy.

Urządzenie celownicze.

Ustawić tyczkę, palik, przyrząd.

Ustawienie, Teodolitu, **Ścisłokąta**.

Ustępy, ob. Przepisy.

Utrwalić końce podstawy.

Utwory geometryczne, bryły.

XVI.

Waga wodna,—rtęciowa.

Walec kołowy, prosty, ukośny, Archimedesza, równoboczny.

Wały ochronne, ob. Gerschow.

Warstwice, ob. Obwodnice poziome.

Wartość arytmetyczna, algebraiczna, bezwzględna jednowyrazowa, wielowyrzowa, liczbowa.

Wartość funkcij trygonometrycznych, przybliżone albo przybliżenia, krańcowe funkcij trygonometrycznych, rzetelne i urojone.

Wartość wielkości nieskończenie wielkiej dodatniej i ujemnej, wymierna i niewymierna, zmienna.

Ważenie gruntu, niwelacja.

Welin wielki holenderski Elefant, wielki Angielski Antiquaro.

Werblik, rękojeść taśmy mierniczej.

Wernier, ob. **Drobnomiar**.

Wersaliki, ob. Przepisy.

Węgielnica miernicza, ob. Ekier, **Dajką**.

„ górnicza wisząca.

„ podwójna zwierciadłowa, **Dajką trójkwierzciadłany**.

„ dwulusterkowa. **Dajką dwuzwierciadłany**.

Węgiel przenośny, do przenoszenia planów, ob. (Pantograf)

Przerysownik.

Węgielki, ob. (Ekierki) **Trójkątniki**.

Węglomierz, ob. (Teodolit) **Ściśłokąt**.

Wężysko, ob. **Łańcuch** mierniczy żelazny.

Widelki pionujące, ob. Pionownik, **Kleszcze**.

Widzik, ob. **Gładnik gwiazdziarski**.

Wiecha, ob. Tyczka z pomiotłem.

Wielkość podziałki, stosunek planu do gruntu.

Wielkości geometryczne, jednorodne, odwrotnie proporcjonalne, spójmierne i niespójmierne.

Wielobok zupełny i niezupełny, wielobok zamknięty i niezamknięty.

Wieloboki podobne przystające.

Wielokąt krzyżowy.

Wielokąt zupełny i niezupełny.

„ równoboczny, równokątny, foremny, wpisany, kulisty, wypukły.

Wielokątowanie a. (Poligonizacja).

Wielokąty symetryczne, podobne, równoważne.

Wielokrotna.

Wielomian jednostajny, kwadrat uporządkowany podług potęg.

Wielościany Archimedesesa, Pitagoresa, Platona.

„ wypukłe i wklęsłe, równoważne, podobne.

Wierzchołek kąta bryłowego, powierzchni stożkowej, wielościanu, ostrosłupa, i t. d.

Wierzchołek stolika, głowa stolika.

Wierzchołki trójkątów.

Wieża, znak piętrowy z drzewa postawiony ze słupem środkowym do ustawienia (Teodolitu) Ściśtokąta.

Wilgociomierz.

Winkielspiegel, **Dajkęt zwierciadlany**.

Włos przedmiotowy, ob. Gerschow.

Włoka czyli Łan, gospodarska morgów 15, ob. Zaborowski.

Wnoszenie, nanoszenie z dziennika polowego na papier z czego powstaje pierworys.

Wodowskaz, ob. Gerschow.

Wodzydło, (w Pantografie i Planimetrze), w **Przerysowniku** i **Powierzchniku**.

Wózek mierniczy, koło miernicze.

„ topograficzny, ob. Roczniki Warszaw. Tow. Przyjaciół nauk.

Wpisać w koło.

Wstawa cała, (Sinus totus).

Wstawa dopełnienia, czyli dostawa.

Wstawa prosta, (Sinus rectus).

„ odwrotna (Sinus versus).

Wstawy dodatnie i ujemne, urojone.

Wstęga miernicza, **Taśma miernicza**.

Wsuwka do suwaka rachunkowego,

Wychylenia ziemi, ob. Szahin.

Wyciąganie pierwiastku.

Wycinek koła, kulisty, wielokątny, opisany.

Wyjście z krótkiej podstawy.

Wykaz ogółowy, pomiarowy, szczegółowy, rozdziałowy, separacyjny, jakościowy, podziałowy.

Wykładnik (Noniusa) **Drobnomiaru**.

„ cały, parzysty postępu, potęgi pierwiastku, dodatni, ujemny, urojony, ułamkowy.

Wykreślić albo zbudować figurę.

„ kwadrat, prostokąt, równoległobok.

Wyłączenie za nawias.

Wymiar, wynik pomiaru, linii, kąta.

„ funkcij całkowitej i ułamkowej, geometryczny, płaszczyny.

Wymiar barometryczny, ob. Gerschow.

Wynosić do potęgi.

Wypadki środkujące, ob. Przepisy.

„ trygonometryczne i barometryczne, ob. Gerschow.

Wyprostowanie linii krzywych, łuków.

Wyraz lub termin, ogólny, szeregu pierwiastku, proporcji, równania.

Wyrazy skrajne, średnie.

„ jednorodne, podobne, stosunku, dodatnie, ujemne.

Wyrażenia algebraiczne, linii trygonometrycznych, jednorodne, literalne, jedno, dwu, trzywyrazowe, wyznaczone, złożone.

Wyrobki, karczówki przeznaczone na łaki, ob. Przepisy.

Wyrównanie czyli splantowanie, ob. Szahin.

Wysokomiar, ob. **Szczytomierz**.

Wysokomierz, (hypsometr).

Wysokość (barometru), ob. **Ciśnika**.

Wysokość bezwzględna, ob. Szahin.

Wysokość łat, narzędzia, przednich, tylnych kołków.

Wysokości naprzód i w tył, ob. Jozefowicz.

Wysokość trójkąta, równoległoboku, ostrosłupa, walca, stożka, odcinka kuli.

Wystawić trójkąt na danej linii.

Wysuwka z (Noniusem) z **Drobnomiarem**.

Wytknąć, wytyczyć, linję prostą pod kątem.

Wytyczenie, wytknięcie rowów.

Wytykanie linii przez przedłużanie.

„ „ „ wyznaczenie punktów pośrednich.

Wytykanie, wyznaczanie krzywych ze stycznej, cięciwy, stanowiska.

Wyznaczanie roboty na gruncie.

Wyznaczenie położenia punktu.

Wyznaczenie powierzchni z ogółu kwadratów, ob. Przepisy.

Wyznaczyć wstawę i dostawę połowy kąta.

Wzorce przy pomiarach wymagających bardzo wielkiej dokładności.

Wzory Delambra, Eulera, Legendra, Tomasza Simpsona, Molweide'go.

Wzory ogólne, zasadnicze, na wstawę i dostawę summy czterech kątów, na styczną i dostępną połowy kąta i t. d.

Wzory trygonometryczne, wyrażenia, na boki i wstawy, na boki i dostawy, na boki i styczne.

Wzorzec, szablon wycięty do rysowania.

Z.

Zabrzeg, między brzegiem a wyższym gruntem.

Zadania konstrukcyjne, żądamy wykreślenia figury czyniącej pewnym warunkom zadość.

Zakładanie arkuszy stolikowych, ob. Przepisy.

Załamnywacz Prandla, a. Pryzma Prandla.

Założenie tezy.

Zamiennik (modulus) logarytmów.

Zamknięcie stanowiska, ob. Przepisy.

Zasada proporcjonalności.

„ geometryczna, oznaczania różnicy poziomów, ob. Gerschow.

Zasułka przy krzyżu stolikowym.

Zatykać szpilki przy pomiarach.

Zbiory punktów, ob. Gerschow.

Zbiórka ziemi, ob. Gerschow.

Zbliżka, ob. (Luneta).

Zboczenie igły, bańki.

Zbocznica, (bussola) **Południca.**

Zdejmowanie planów.

Zdjęcie planu przez obchodzenie obwodnicy, czyli obwodu wielokąta.

Zdjęcie planu przez prostopadłe na domiarach.

„ „ „ przecięcie linii celu.

„ „ „ promieniowanie.

„ „ „ wyrachowanie współrzędnych.

Zebranie osadami, t. j. zbiorowe, ogółowe, dziedzinami, ob. Przepisy.

Zero podziału.

Zesrodkowanie punktów, sprowadzenie kąta do środka stanowiska.

Zębownica a. Łata zębata.

Zimnomierz, ob. (psychometr).

Złożyć równanie.

Zmiany dzienne średnie, ob. Przepisy.

Zmierzać prawidłem ku lasce, wykieruj, wyceluj prawidłem, ob. Gerschow.

Znak, sygnał, **znak trójka**, sygnał, **sztandar, czwórka. wieża,**

Znaki stałe, żelazne, kamienne, słupy murowane.

„ algebraiczne.

Znak $>$ $<$ zamiast wyrazów większy albo mniejszy.

„ $+$ znaczy więcej, i czyta się AB więcej BC.

„ $-$ „ „ „ „ AB mniej BC.

- Znak $\angle$ zamiast wyrazu kąt.
- „ $\parallel$ „ „ równoległy, a, e.
- „ ∞ dla oznaczenia że dwie figury A i B są podobne.
- „ $\sqrt{-i}$ urojenia.
- „ $\sqrt{-}$ pierwiastku.
- „ $\times$ mnożenia.
- „ $:$ dzielenia.
- „ $=$ równości.
- Znaki podrzędne, obrazowe, ob. Przepisy.
- Znalezienie logarytmu pewnej funkcji trygonometrycznej, kąta odpowiadającego danemu logarytmowi funkcji trygonometrycznej.
- Znamię reper, znak wysokości, punkt stały w poziomowaniu, punkt utrwalony.
- Znamię przybrane, t. j. płaszczyzna porównawcza przyjęta. O stóp, punktu, ob. Gerschow.
- Zniżenie, kiedy kąt pod poziomem.
- „ bezwzględne.
- Zniżenie lub podniesienie linii, ob. Gerschow.
- Zogółowanie zbiorowe, ob. Przepisy.
- Zważenie gruntu, a. Zpoziomowanie gruntu.
- Związki zasadnicze między funkcjami trygonometrycznymi.
- „ zachodzące między funkcjami kołowemi odwrotnem albo cyklometrycznymi.
- Związek linijny.
- „ ogółowy.
- „ rachunkowy.
- „ rysunkowy.
- Zwiększadło, ob. Drobnowidz, (Lupa).
- „ z leniwką, ob. Drobnowidz ze Skrętnicą.
- Żerdź, tyka z wiechą.

Biblioteka Śląska w Katowicach

Id: 0030000628455

II 193124